

Нелегальна міграція та торгівля жінками у міжнародно-правовому контексті (у двох книгах). Книга перша. Частина 1 / Авт. кол. Відп. редактори Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв. За редакцією Ю.С.Шемшученка. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН У

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМ. В.М.КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ
ТА ТОРГІВЛЯ ЖІНКАМИ**

У МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ

(у двох книгах)
КНИГА ПЕРША
Частина I
*Науково-практичний
та документально-джерельний комплекс*
За загальною редакцією
академіка НАН України **Ю.С.Шемшученка**

Київ
2001

УДК 341.215.43
ББК 60.7я2(4Укр)
Н 49

Відповідальні редактори:

доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент Академії правових
наук України **Ю.І. Римаренко**
професор, член-кореспондент Української академії
педагогічних наук **Я.Ю. Кондратьєв**

Відповідальні за випуск:

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
Академії правових наук України **В.Н. Денисов**
(Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України)
професор **Є.М. Моїсєєв**
(Національна академія внутрішніх справ України)
доценти **С.В. Боброєник** та **А.І.Дмитрієв**
(Київський університет права)
доктор права **В. Сульжинський**
(радник посольства США в Україні)

Нелегальна міграція та торгівля жінками у міжнародно-правовому контексті (у двох книгах). Книга перша. Частина 1 / Авт. кол. Відп. редактори Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв. За редакцією Ю.С.Шемшученка. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Київський ун-т права, Національна академія внутрішніх справ України, 2001. — 512 с. (ч. I — С. 1—512; ч. II — С. 513—1012).

ISBN 966-02-1979-2

У науково-практичному та документально-джерельному комплексі вперше в країнах СНД та європейській практиці висвітлені актуальні проблеми запобігання нелегальній міграції та торгівлі жінками. Розглянуто міжнародно-практичні інструменти попередження цих небезпечних явищ, узагальнено відповідний досвід світового співтовариства та окремих країн.

Особливу увагу приділено розкриттю специфіки запобігання нелегальній міграції та торгівлі жінками в Україні.

Книга містить також відповідні документи ООН, УВКБ ООН, МОМ, Ради Європи та оглядові матеріали з цього питання.

Розрахована на професорсько-викладацький склад, аспірантів (ад'юнктів), студентів (курсантів), працівників правоохоронних органів.

ББК 60.7я2(4Укр)

ISBN 966-02-1979-2

© Колектив авторів, 2001

Потреба у створенні науково-практичного та документально-джерельного комплексу нового типу з проблем нелегальної міграції та торгівлі "живим товаром" назрівала давно як своєрідна відповідь на виклик світовому співтовариству з боку транснаціональної злочинності, кримінальних угруповань, що брутально порушують права мігранта, принижують честь і гідність людини.

Підготовка комплексу пов'язана з реалізацією завдань, поставлених Парламентською Асамблеєю Ради Європи (березень 1997 р.) щодо підвищення поінформованості громадськості з питань нелегальної міграції та торгівлі людьми. І це не випадково, адже за своєю сутністю торгівля жінками та дітьми є сучасною формою рабства, пов'язаною з викраданням, насильством і безжалюбною експлуатацією людських істот, і, безумовно, заслуговує на осуд. Лише в 1997 р. 700000 жінок і дітей різних національностей стали в усьому світі об'єктами купівлі-продажу, з них 175000 походять з країн колишнього Радянського Союзу.

"Гаазька Міністерська Декларація Європейських рекомендацій стосовно ефективних заходів щодо запобігання торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації та боротьби з нею" (квітень 1997 р.), попри інше, наголосила на гострій потребі підтримувати освітні програми як такі, що збільшують можливості системи, серед поліції, юристів та працівників у галузях юридичної, психологічної, медичної та соціальної допомоги. Водночас Рекомендації наголошують на необхідності забезпечити тренування фахівців, щоб вони змогли розпізнати жертви торгівлі та виконати відповідні дії.

Значним стимулом для створення книги стали положення ОБСЄ, що містяться в "Запропонованому плані заходів на 2000 рік з боротьби з торгівлею людьми" (листопад 1999 р.) і стосуються забезпечення всіх членів місії основною інформацією щодо феномена торгівлі людьми та примусової проституції, а також їхнього впливу на права людини та дотримання законності. Йдеться про розробку реальної та придатної стратегії навчання. План ОБСЄ передбачає також запровадження навчання для працівників поліції, суддів та працівників прокуратури, спрямованого на розширення можливостей працівників охорони правопорядку та юридичних органів у боротьбі з торгівлею "живим товаром".

Згідно з рекомендаціями ОБСЄ комплекс містить інформацію щодо причин та наслідків контрабанди людей, прав людини та міжнародних стандартів, практики конкретної країни (регіону), а також специфічні закони та вироблені на основі практичної діяльності методи боротьби з нелегальною міграцією, торгівлею людьми та організованою злочинністю.

Вступ (Ю. Римаренко, Я. Кондратьєв, Ю. Шемшученко, за участю Тініки Бекер та Елізи Цакірі).....	14
Розділ 1. ПРОГРАМА КУРСУ (Ю. Римаренко та Я. Кондратьєв).....	27
1.1. Робочий план	27
1.2. Плани лекцій	29
1.3. Плани семінарських занять.....	34
1.4. Тематика контрольних (курсівих) робіт, рефератів та доповідей	55
Розділ 2. НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ ТА ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН ТА ОБ'ЄКТ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (Ю. Римаренко за участю В. Захарова та О. Лебедя)..	57
2.1. Нелегальна міграція та торгівля людьми у річці світових міграційних процесів.....	57
2.2. Права людини-мігранта.....	59
2.3. Насильницька міграція та торгівля людьми у контексті організованої злочинності.....	60
2.4. Зовнішні та внутрішні чинники, що сприяють нелегальній міграції, специфіка її процесів в Україні.....	62
2.5. Складові елементи боротьби з нелегальною міграцією та торгівлею людьми.....	65
2.6. Основні напрями протидії нелегальній міграції та торгівлі людьми.....	68
Розділ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ, ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ (Ю. Римаренко та Ю. Шемшученко, за участю Ренати Вольвенд, І. Прибиткової та М. Хавронюка).....	81
3.1. Наукова концепція міграційної сфери як понятійна система.....	81
3.2. Класифікація понять, пов'язаних з міграційним буттям.....	82
3.3. Міграція як різновид соціальної мобільності населення.....	92
3.4. Переміщення населення в СНД.....	108
3.5. Трудові та організаційні аспекти міграції....	118
3.6. Нелегальна міграція та нелегальне переправлення мігрантів.....	135
3.7. Термінологія, пов'язана з торгівлею людьми (жінками та дітьми).....	136
3.8. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав і свобод людини.....	157
Розділ 4. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ (Ю. Римаренко та О. Кузьменко).....	182
4.1. Нелегальна міграція у структурі міграційних процесів.....	182
4.2. Ознаки нелегальної міграції.....	192
4.3. Причини нелегальної міграції.....	195
4.4. Суб'єкти нелегальної міграції.....	214
Розділ 5. НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ ЯК ТИПОВЕ ЯВИЩЕ СУЧАСНИХ ІМІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ (В. Навик).....	224
5.1. Нелегальне переправлення мігрантів у контексті світових реалій.....	224
5.2. Причини міграції, зокрема, нелегальної.....	226
5.3. Стратегія контролю та запобігання нелегальній міграції.....	228
5.5. Головна мета світового співтовариства у боротьбі проти нелегальної міграції.....	228
5.6. Шляхи нелегального переправлення мігрантів...	232

5.7. Результати дослідження Міжнародного центру розробки міграційної політики щодо нелегальної міграції та протизаконного переправлення людей...	238
Розділ 6. РЕГІОНАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ (О. Піскун).....	
6.1. Сполучені Штати Америки.....	241
6.2. Канада	251
6.3. Австралійський Союз	256
6.4. Північна та Західна Європа	266
6.5. Міграційне право Європейського Союзу: сучасні процеси гармонізації (узгодження) політики, законодавства та процедур.....	289
6.6. Країни Співдружності Незалежних Держав.....	297
Розділ 7. ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ (В. Навик та Ю. Римаренко).....	
7.1. Фактори, які стимулюють легальну та нелегальну міграцію.....	314
7.2. Законодавство США про імміграцію та її контроль. Легалізація нелегальної міграції.....	318
7.3. Комбінований підхід до імміграційного контролю. Стратегія перенесення кордонів.....	320
7.4. Прикордонні бар'єри на шляху нелегальної міграції.....	324
7.5. Досвід Німеччини, Угорщини та Словаччини.....	328
7.6. Використання Інтерполу для боротьби з нелегальною міграцією в Україні.....	344
7.7. Зворотній допуск осіб.....	350
Розділ 8. НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ (Адреас Шлоенгардт).....	
8.1. Ринок нелегальної міграції.....	358
8.2. Організація нелегальної міграції.....	359
8.3. Структура та менеджмент злочинних угруповань.....	361
8.4. Транснаціональна організована злочинність....	365
8.5. Економічна діяльність організованої злочинності.....	372
Розділ 9. БУДАПЕШТСЬКИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ТОРГІВЛІ ІНОЗЕМЦЯМИ (матеріал секретаріату Будапештської групи та МЦРМП).....	
9.1. Легальна та нелегальна міграція у країнах Центральної та Східної Європи.....	376
9.2. Рекомендації Будапештського процесу.....	384
9.3. Торгівля людьми та контрабандне перевезення мігрантів як форма міжнародного бізнесу.....	401
9.4. Маршрути доставки в Європу "живого товару"....	426
9.5. Рекомендації Будапештської групи на майбутнє.....	431
Розділ 10. ПРОБЛЕМИ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ МІГРАНТІВ В УКРАЇНУ (ЗВІТ ДЛЯ МОМ) (О. Малиновська).....	
10.1. Організація дослідження.....	434
10.2. Проблеми нелегальної міграції в Україні та дії держави.....	441
10.3. Законодавство, спрямоване на протидію нелегальній міграції та незаконному транспортуванню людей.....	446
10.4. Адміністративні структури: мережа і завдання.....	450
10.5. Характеристика мігрантів, що незаконно транспортуються в та через Україну.....	453
10.6. Транспортування мігрантів та контрабанда людей як вид злочинного бізнесу.....	459
10.7. Гострота проблеми нелегального транспортування мігрантів в Україну.....	492
10.8. Висновки та рекомендації.....	509